

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

**FORESTS^{TM}
FOR ALL
FOREVER**

Вступна частина

FSC-уроки є методичними розробками для учнів закладів загальної середньої освіти і позашкільних закладів при вивченні природознавчих предметів та молоді, яка опановує позашкільну освіту еколого-натуралістичного та лісівничого спрямування.

FSC-уроки охоплюють питання відповідального ведення лісового господарства, піклування про живу природу, невиснажливого і сталого користування лісовими ресурсами.

Методичні розробки підготовлені на замовлення Національного представництва FSC в Україні.

Forest Stewardship Council® (FSC®) – Лісова опікунська рада це авторитетна міжнародна, неурядова і некомерційна організація, місія якої полягає у сприянні екологічно належного, соціально корисного та економічно життєздатного ведення лісового господарства у світі. Лісова продукція, позначена логотипом FSC, інформує громадянина про законність і невиснажливість джерел походження деревини. Лісова сертифікація за схемою FSC охопила більше 120 країн світу, а площа сертифікованих лісів складає майже 200 млн. га.

ЗМІСТ

Вступ

План уроків

Урок 1. Людина і природа

Урок 2. Що таке ліс? Взаємозв'язки в природі

Урок 3. Лісівники, лісове господарство та збереження лісів

Урок 4. Вплив діяльності людини на ліси

Урок 5. Продукти з магазину та ліси

Урок 6. Екологічне маркування

Урок 7. Захист довкілля та FSC

Урок 8. Стале лісокористування, принципи FSC

Урок 9. FSC і я

Додатки

1-2 навчальні години

Класна кімната

Формувати в учнів уявлення про людину, про особливості і неповторність кожної особи; виявити взаємозв'язок між людиною та природою; виховувати сумлінність та наполегливість під час виконання завдань.

Додаток 1 «Кросворд».

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями наступне:
  - Що таке природа? З чого складається навколишнє природне середовище? Місце людини в природі?
  - Як людина взаємодіє з природою.
- 2 Вправа **“Мозковий штурм”**. Гра **“Навіщо нам природа?”** (ступінь поваги до природи). Вчитель задає це запитання, а діти висувують свої версії навіщо потрібна природа.
- 3 Запропонуйте учням пригадати, які елементи природи вони зустріли дорогою до школи. Що і кого бачили під час останнього відпочинку на природі? Вправа-гра **«Помітити зміни»**. Правила: обирається один доброволець, учням пропонується запам'ятати як він виглядає, після цього ведучий виводить добровольця з класної кімнати та змінює будь-який елемент в його одязі. Учні намагаються помітити зміни. Той, хто перший здогадався –буде наступним у цій грі. Рекомендовано змінити до 5 учасників.
- 4 Обговоріть з учнями як важливо помічати зміни, які відбуваються в довкіллі і як ми на них впливаємо. Як змінене навколишнє середовище впливає на нас?
- 5 Перегляньте та обговоріть одне з рекомендованих відео **«It all comes around»**, **«It all comes back to you»** або **«Это совсем не про это»**. Яка подія зображена на відео? Чому так відбулось? Що треба було зробити, аби такого не сталося?
- 6 Які ваші повсякденні звички є корисними для довкілля? А що бажано змінити?
- 7 Гра **«Я завжди»**. Правила: ведучий називає якусь повсякденну звичку, починаючи словами «Я завжди...». Учні уважно слухають, і якщо це корисно для довкілля, хлопають один раз в долоні, а якщо шкідливо – то тупають один раз ногою.
- 8 **Висновки**. Що нового дізнались на занятті? Що хотіли б ще дізнатись? Яку повсякденну звичку я вважаю найкориснішою? А яку бажано змінити?

Рекомендуємо закріпити що таке «екологічна поведінка» через перегляд та коментар до відео **«Ecology is»**.

Рекомендований відеоматеріал:

Ecology is

<http://bit.ly/FSCLesson1-1>

это не про это

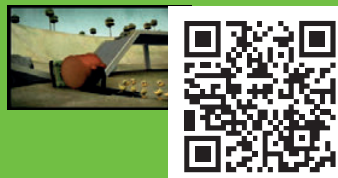
<http://bit.ly/FSCLesson1-2>

**It all comes back to you
WWF Video**

<http://bit.ly/FSCLesson1-3>

**WWF - It all comes
around**

<https://bitly.su/FSCLesson1-4>

ЩО ТАКЕ ЛІС? ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ В ПРИРОДІ

1-2 навчальні години

Класна кімната, ліс або парк біля школи

Дати учням уявлення про ліс як екосистему, надати основи взаємозв'язків у природі

Додаток 3 «Чому ліси важливі?»

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями що таке ліс? Хто живе у лісі? Що росте у лісі?
- 2 Вправа «**Чому наші ліси важливі**». Додаток 2 «**Чому ліси важливі?**»
- 3 Вправа «**Вгадай тварину по сліду**». Вчитель вивішує на дошці зображення тварин, які живуть в найближчих лісах та роздає учням карточки із зображенням слідів звірів (як варіант – зображення «хатинки» звіра). Вчитель нагадує дітям факти про тварин, яких треба відгадати.
- 4 Вправа «**Цикл життя дерева**». Мозковий штурм/обговорення: уявіть, що ви - крихітне насіння в лісі. Ви хочете перетворитися на велике сильне дерево.
  - Як ти сюди потрапив? (Розмова про розсіювання насіння, наприклад, вітер, комаха, тварина)
  - Ви в гарному місці для росту? (Поговоріть про те, що вам потрібно - сонячне світло, повітря, ґрунт, вода)
  - Де ви отримаєте енергію, що допоможе вам почати зростати? (Розмова про енергію, що зберігається всередині насіння)
  - Ви - саджанець (молоде дерево). Де ви отримаєте їжу, яка потрібна для зростання? (Розмова про фотосинтез у листі - процес вимагає сонячного світла, повітря, води та поживних речовин у ґрунті).
  - Ви - велике дерево. Як захистити себе від штурмів/вітровалів, бур'янів, великих дерев, тварин, комах та / або людей? (Розкажіть про міцність і гнучкість дерева, що дозволяє йому витримати бурі, рости високо, щоб дістатись світла, про товсті нависи, що закривають світло для бур'янів, густу кору, яка захищає дерево від комах, про цінність для людей завдяки плодам (наприклад, горіхи), смолам (наприклад, каучук), корі (наприклад, пробка) тощо).
  - Тепер ви готові створити власне насіння. Що вам буде потрібно? (Розмова про цвітіння, запилення та різні види розсіювання насіння, наприклад, вітер або комахи).
- 5 **Висновки:** Що таке ліс? Без чого ліс не може існувати? Що потрібно дереву на різних етапах життя?

Для розповіді можна використовувати наступний відеоматеріал:

Mythos wald

<https://bitly.su/FSCLesson2-1>

ЛІСІВНИКИ, ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСІВ

3

1 навчальна
години

**Класна кімната,
приміщення найближчого
лісогосподарського
чи лісопаркового
підприємства.**

**Показати різноманітність завдань і функцій
працівників лісу, робота над стереотипами та
негативним ставленням до працівників галузі.
Обговорити догляд за лісами, діяльність лісо-
господарських підприємств**

**Додаток 4 «Підбірка фотографій», інтернет
або інформація із сайту Державного агентства
лісових ресурсів**

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями питання важливості лісів в світі та Україні. Розкажіть про знеліснення. Обговоріть які причини знеліснення можуть бути та роль людей в цьому процесі.
- 2 Організуйте дискусію **«Чи можна рубати дерева?»**. Окремо озвучте аргументи за та проти.
- 3 Вправа **«Загадаймо що дають нам ліси»**: об'єднайте учнів у команди по рядах і попросіть їх називати як люди використовують ліси. Ставте відповідні відмітки на дошці.
- 4 За наявності часу обговоріть правила поведінки в лісі.
- 5 Розкажіть учням про догляд за лісом та про те що необхідно робити в лісах. Вправа **«Визнач по фотографії функцію»**: покажіть учням фотографії чи зображення:
  - 3 посадки лісу (надати статистику посадки лісу, яка є на сайті Державного агентства лісових ресурсів)
  - 3 гасіння пожеж
  - 3 проведення протипожежних заходів (нагадати учням, що в лісі вогнище можна розводити лише на спеціально облаштованих місцях, наслідки розведення кострищ)
  - Облаштування зон відпочинку (обговорити про проблему засміченості)
  - Обмеження заїзду, встановлення шлагбаумів (нагадати про обмеження заїзду)
  - Встановлення інформаційних стендів
  - Підгодівлі тварин
  - Санітарних рубок (обов'язково розповісти про те, що існують різні типи рубок та про значення санітарних рубок)
  - Заготівля та обробка деревини
  - Боротьба з бракон'єрами
  - Проведення уроків у навчальних закладах
- 6 **Висновки**: обговоріть що нового дізнались учні? Яке ставлення до працівників лісу було до уроку, а яке зараз?

Для розповіді можна використовувати наступний матеріал:

Сайт Державного агентства лісових ресурсів

<http://bit.ly/FSCLesson3-1>

4

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ НА ЛІСИ

1-2 навчальні години

Класна кімната

Показати різноманітність взаємозв'язків в природі та вплив людської діяльності на стан лісів.

Додаток 6 «Колообіг в природі»

Додаток 7 «Допоможи лісу»

клубок ниток, малюнки з зображенням сонця, вітру, білочки, горішок ліщини, комах, лелеки, людини

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями взаємозв'язки у природі, нагадайте про харчові ланцюжки.
- 2 Вправа **«Побудуй ланцюг живлення»** (додаток 1): запропонуйте учням сформулювати якомога більше взаємозв'язків.
- 3 Варіант 2: вправа **«Павутинка»** - дітям прикріплюють малюнки з назвами: липа, сонце, повітря, білочка, горішки ліщини, комаха, лелека, людина. Діти стають у коло, 1 (липа) — тримає клубок ниток та каже:
  - «Я липа, мені потрібне сонце» (передає сонцю клубок).
  - «Я сонце, сонце нагріває повітря» (передає повітряю)...
  - «Повітрям дихає білочка».
  - «Білочка їсть горішки ліщини».
  - «На ліщині живуть комахи».
  - «Комахи поїдають лелеки».
  - «Лелеки приносять весняне сонечко людині».
  - «Людям потрібне сонце».
  - (Так зав'язується павутинка.)
- 4 Обговоріть яку шкоду може завдавати людина природі. Чи завжди людина з розумінням ставиться до природи? Наведіть приклади негативного ставлення людини до природи. Наведіть приклади негативного впливу людини на природу у вашій місцевості, в Україні. Якими є наслідки негативного впливу людини на природу?

Людина

{

Масове полювання

Рибний промисел

Збирання трав

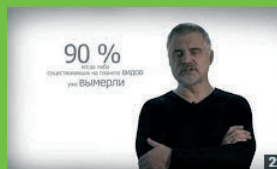
Вирубування лісів

Осушення боліт

Забруднення природи
- 5 Перегляньте та обговоріть рекомендоване відео (рос.).
- 6 **Висновок.** Обговоріть як учні можуть долучитись до вивчення лісів або реалізувати проект класу **«Допоможи лісу»**

Для розповіді можна використовувати наступний відеоматеріал:

Зачем человеку болота: простая арифметика

<http://bit.ly/FSCLesson4-1>

Как дед великое равновесие нарушил

<http://bit.ly/FSCLesson4-2>

1-2 Уроки

Класна кімната

Формувати в учнів уявлення про вплив повсякденної діяльності людини на стан довкілля, про те як наші покупки впливають на стан довкілля та особливо на збереження лісів.

Можливість показувати відео із звуком, папір та кольорові олівці, додаток 1

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями наступне:
Як наша повсякденна діяльність впливає на довкілля? Які звички є більш екологічними, а які не дуже? Учні також можуть об'єднатись в команди та запропоновані від команди пропозиції помічати плюси́ком на дошці. Завершити обговорення теми - як наші покупки можуть вплинути на довкілля? А на ліси? Як товари потрапляють в магазини і звідки?
- 2 Виконайте вправу «Частка екологічних покупок». Запропонуйте учням написати перелік товарів, які купувались в їх родині протягом останніх трьох місяців. Після того як учні озвучать кількість видів куплених речей, запитайте: «А про скільки з них ми можемо знати, що їх створення не нашкодило довкіллю?»
- 3 Перегляньте та прокоментуйте відео «Why the FSC label matters for forests, people, and wildlife» (<http://bit.ly/FSCLesson5-1>) та FSC: One Simple Action (<http://bit.ly/FSCLesson5-2>)

Для розповіді можна використовувати наступний відеоматеріал:

Why the FSC label matters for forests, people, and wildlife

<http://bit.ly/FSCLesson5-1>

Why FSC?

<http://bit.ly/FSCLesson5-2>

- 4 Вправа “Мозковий штурм”. Задайте запитання “Як зробити так, щоб більше людей звертало увагу як їх покупки впливають на довкілля?”, а учні висувать свої версії інформаційної компанії.
- 5 Обговоріть факти, які можна використовувати в рекламній компанії (додаток 1).
- 6 Запропонуйте учням намалювати рекламний плакат/банер або сценарій рекламного ролика «Шукай FSC в магазині». Відзначте найефективніші пропозиції.

Висновок. Поговоріть про силу реклами і як вона впливає на нашу поведінку? Що нового дізнались на занятті? Чи будете звертати увагу під час покупок на «екологічність» покупки?

1-2 Уроки

Класна
кімната

Формувати в учнів уявлення про вплив повсякденної діяльності людини на стан довкілля, про те як наші покупки впливають на стан довкілля та особливо на збереження лісів.

Додаток 1

КОРИСНІ ФАКТИ:

- 1 FSC - це міжнародна, неурядова і некомерційна організація, створена у відповідь на глобальні занепокоєння з приводу вирубки лісів.
- 2 Ліси, сертифіковані FSC, управляються з урахуванням потреб суспільства та дикої природи.
- 3 Етикетка FSC гарантує, що дерева, в подальшому відновлюються природним шляхом.
- 4 Частини лісів FSC повністю захищені, щоб захистити рідкісні тварини та рослини.
- 5 FSC захищає права корінних жителів щодо користування лісами. Якщо вони мають священні місця в лісі, вони не підлягають руйнуванню.
- 6 Власник лісу повинен наймати місцевих працівників господарювання в лісі, а також забезпечувати навчанням, обладнанням для безпеки та гідну заробітну плату.
- 7 Власник лісу сприяє роботі місцевих громад іншими способами, наприклад, через розвиток шкіл.
- 8 FSC гарантує, що майбутні покоління зможуть скористатися перевагами лісу.
- 9 Вся деревина відстежується від лісу до магазину. Кожний зв'язок між лісом і споживачем сертифікований для того, щоб чітко визначити, яка деревина сертифікована FSC, а яка - ні.
- 10 FSC є єдиною схемою сертифікації деревини, схваленою найбільшими екологічними неурядовими організаціями, включаючи WWF, та The Woodland Trust.

2-3 навчальні години

Класна кімната

Формувати в учнів уявлення про знаки екологічного маркування

Товари або пакування із екологічним маркуванням, додатки 8-10.

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями наступне:
  - Що означає «бути екологічним»? (Рекомендоване відео «Ecology is...»)
  - Практичні поради «що таке бути екологічно дружнім»
  - Почніть з себе
  - Заощаджуйте енергію
  - Дбайливо ставтесь до води
  - Давайть друге життя речам
  - Здавайте макулатуру
  - Ходіть пішки
  - Купуйте товари з екологічним маркуванням
- 2 Сьогодні ми будемо говорити про пакування та що вона приховує. Важливо!: озвучити той факт, що ми нічого не рекламуємо-лише надаємо інформацію щодо маркування.
- 3 Додаток 8: гра «**Екомаркування**».
- 4 Обговоріть з учнями взаємозв'язок між збереженими лісами та екологічним маркуванням. Продукти вироблені з лісу та ланцюг поставок. Як дізнатися, що вони створені з добре керованого лісу.
- 5 Покажіть учням лого FSC (додаток 9) та обговоріть, що воно може означати. Де ми можемо знайти лого FSC і що воно означає. Історія лого.
- 6 Додаток 10: гра «**Прибери зайве**». Покажіть учням фотографії і запропонуйте вибрати те, що є зайвим. Запропонуйте назвати, які товари в магазині можуть мати знак FSC.
- 7 Додаток 3. Розмова про поняття «екологічно чистий» та псевдо еко маркування!
- 8 **Висновок.** Що нового дізнались на занятті? Що хотіли б ще дізнатись? Які товари з FSC протягом останнього року ми купували?

Для розповіді можна використовувати наступний матеріал:

Ecology is

<http://bit.ly/FSCLesson1-1>

1 навчальна година

Класна кімната

Формувати в учнів уявлення про діяльність у сфері сталого лісокористування, внесок кожної людини у збереження лісів.

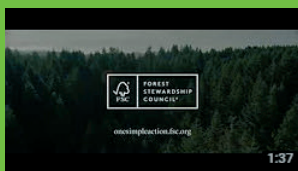
Проектор та комп'ютер з колонками

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Вправа «**Ліси важливі бо/ліси важливі для**». Попросіть учнів по командах(як варіант -по рядах): назвати якомога більше продовжень спочатку для фрази «Ліси важливі бо...», потім – для фрази «Ліси важливі для...». Відмічайте на дошці яка команда надасть більше варіантів.
- 2 Обговоріть значення лісів та про те які організації та як піклуються про ліси в світі, в Україні, в нашому місті.
- 3 Вправа «**Мозковий штурм**». «Що я б зробив для збереження лісів?». Вчитель задає це запитання, а діти висувають свої версії як можна зменшити виснаження лісів.
- 4 Перегляньте відео «**Why FSC?**» та обговоріть значення FSC
- 5 Історія та причини створення FSC. Використовуйте матеріал з веб-сайту <https://ua.fsc.org/ua-ua>.
- 6 Розкажіть як саме FSC впливає на збереження довкілля.
- 7 **Висновок.** Що нового дізнались на занятті? Що хотіли б ще дізнатись? Які організації опікуються лісами? Як саме наші повсякденні покупки впливають на стан лісів? А як стан лісів впливає на нас?

Для розповіді можна використовувати наступні матеріали:

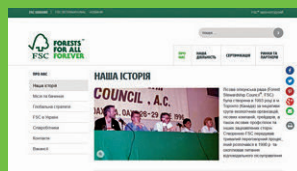
Why FSC?

<http://bit.ly/FSCLesson7-1>

Історія FSC

<http://bit.ly/FSCLesson7-2>

СТАЛЕ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ, ПРИНЦИПИ FSC

8

2-3 навчальні години

Класна кімната

Формувати в учнів уявлення про сталий розвиток, стаке споживання та про наш вплив на виснаження лісових ресурсів

Проектор та Інтернет для вирахування екосліду

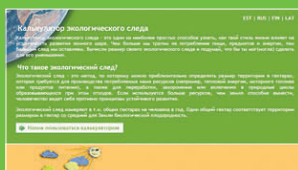
ЗАНЯТТЯ:

- 1 Обговоріть з учнями наступне:
  - Як людина взаємодіє з природою.
  - Чи всі ресурси є нескінченими.
  - Поговоріть про відновлювані та не відновлювані джерела.
  - Чи залежить відновлення ресурсів від нашого споживання.
- 2 Вправа «**Мозковий штурм**». «Які природні ресурси ми використовуємо під час навчання?». Вчитель задає це запитання, а діти висувають свої версії. Обговоріть які з цих ресурсів є вичерпними.
- 3 Розкажіть учням про екослід. Спробуйте вирахувати екослід учня, класу, школи. Використовуйте «Калькулятор екологічного сліда».
- 4 Зверніть увагу учнів як можна зменшити власний екослід.
- 5 Вправа «**Чи можемо ми жити без використання лісів**». Попросіть учнів по рядах сказати аргументи за чи проти на питання «Чи можна рубати дерева». Розділіть шкільну дошку на дві частини та ставте у відповідних частинах «+» та «-». Обговоріть як робити так аби вирубка дерев не призвела до виснаження лісів.
- 6 Спитайте що учні знають FSC та як саме вони можуть вплинути на розвиток та поширення сталого лісокористування.
- 7 **Висновок.** Що нового дізнались на занятті? Що хотіли б ще дізнатись? Як я можу покращити свою поведінку у відношенні щодо лісів?

Для розповіді можна використовувати наступний матеріал:

Калькулятор екологічного сліда

<http://bit.ly/FSCLesson8-1>

1-2 навчальні години

Класна кімната

Дослідити з учнями з ким працює та чим займається FSC

Дошка або фліпчарт, комп'ютер, проектор з колонками, додаток 1 «Кросворд», додаток 2 «10 чудових причин шукати логотип FSC», олівці та папір.

ЗАНЯТТЯ:

- 1 Запропонуйте учням обговорити наступні запитання:
  - Що забезпечують для нас дерева? (повітря, горіхи, фрукти, ліки тощо)
  - Для чого використовуються дерева? (будівельні матеріали, дрова, середовище існування тварин тощо)
- 2 Нагадайте учням щодо FSC.

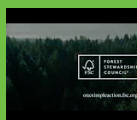
Для розповіді можна використовувати наступний відеоматеріал:

You are, we are
the Forest Stewardship
Council

<http://bit.ly/FSCLesson9-1>

Why FSC?

<http://bit.ly/FSCLesson7-1>

FSC: one
simple action

<http://bit.ly/FSCLesson5-2>

- 3 Роздайте учням **Додаток 1. «Кросворд»** та запропонуйте знайти назви тих речей, які можуть мати маркування FSC. Запишіть відповіді на дошці. Також можна запропонувати учням назвати речі, які є в класі і які могли б мати маркування FSC.
- 4 Запропонуйте учням ознайомитись з **додатком 2. «10 чудових причин шукати логотип FSC»** та виконати вправу «Встав пропущене слово». Учні по черзі читають по одному пункту та шукають відповідне слово. Вчитель коментує пункти.
- 5 **Висновок.** Запропонуйте учням намалювати малюнок на тему «FSC та я» та презентувати його.

ДОДАТОК 1: КРОССВОРД

І	О	Л	І	В	Е	Ц	Ь	Б	Ю	Й	С	К	У	Л	Ь	К	А	П	Д	Ф	Н
С	В	А	Я	І	Г	Р	А	Ш	К	А	Н	Е	Р	Н	А	А	Р	І	К	Ш	І
Т	А	С	Р	К	О	В	І	П	А	І	Р	В	А	О	Ш	Х	Е	Д	У	Л	В
І	Ж	Г	Л	Н	Р	І	В	А	Д	Ь	Л	В	К	А	Н	А	Н	Л	Ц	Д	А
Л	І	Ж	К	О	І	У	К	К	Ф	Ь	Р	Т	Н	Р	А	Р	Г	О	Ф	Ж	П
Е	З	Х	А	П	Х	Р	Ш	І	Н	П	Л	Д	И	Ю	Д	Ф	Ш	Г	Ш	Є	Р
Ц	О	А	Р	О	И	Б	Д	В	Е	Р	І	У	Ь	І	Л	Л	Я	А	Й	З	О
Ь	Й	Ц	Т	К	А	Н	И	Н	А	Є	Ф	Ф	А	У	П	А	К	О	В	К	А
Ш	Щ	Щ	И	З	Я	Я	М'	Я	Ч	У	Ж	У	Р	А	Л	А	В	Д	Х	Н	Д

ДОДАТОК 2: ВСТАВ ПРОПУЩЕНЕ СЛОВО

10 ЧУДОВИХ ПРИЧИН КУПУВАТИ ТОВАРИ З ЛОГОТИПОМ FSC

- 1 Ви можете купувати дерев'яні і паперові вироби та знати, що за _____ дбають з урахуванням потреб людей, суспільства та дикої природи.
- 2 Позначка FSC гарантує, що _____ відновлюються природним чином.
- 3 Ліси, де живуть рідкісні види рослин чи _____ - захищені.
- 4 FSC захищає права корінних народів використовувати _____. Якщо є Священні місця в лісі, то вони захищені від руйнування.
- 5 Лісгосп повинен наймати місцевих працівників для роботи, а також забезпечити навчання, обладнання для безпеки та гідну _____. Власник лісу часто зобов'язаний підтримувати громаду іншими способами, наприклад, через розвиток шкіл.
- 6 FSC є ринковою ініціативою, яка також забезпечує більш сприятливі умови для лісів та _____, життєдіяльність яких залежить від цього.
- 7 FSC дає впевненість, що _____ покоління зможуть скористатися перевагами лісу.
- 8 Вся _____ відстежується від лісу до магазину. Кожна ланка між лісом і споживачем сертифікована.
- 9 FSC - єдина схема сертифікації деревини, _____ основними природоохоронними організаціями, включаючи WWF, та The Woodland Trust.
- 10 _____ FSC не тільки є на деревині для меблів. Вона також може бути на підлозі, настилі, папері, книгах, журналах, деревинному вугіллі, кухонному посуді, навіть футбольних м'ячах!

Підказка:

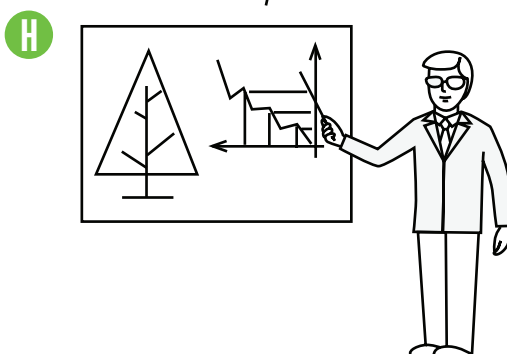
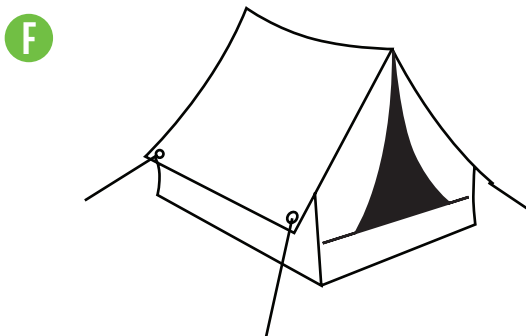
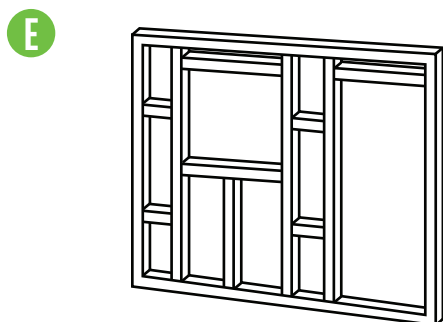
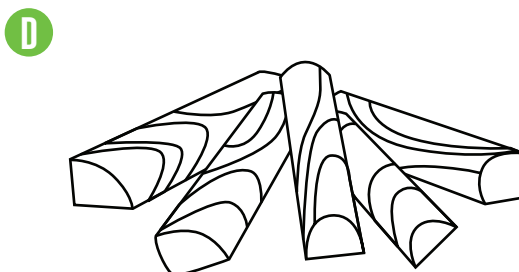
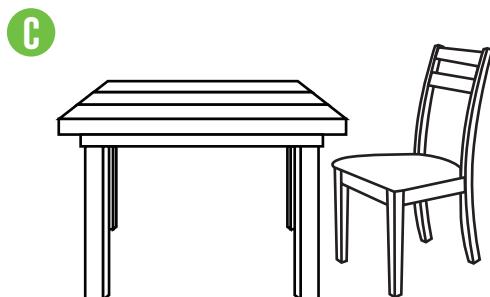
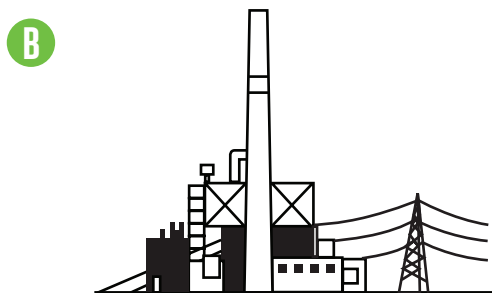
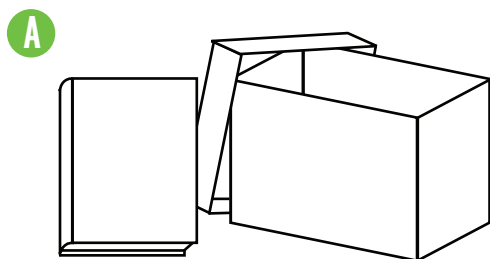
Ліс, Тварини, Схвалена, Людей, Позначка, Лісом, Заробітну плату, Майбутні, Деревина, Дерева

ДОДАТОК 3: ЧОМУ ЛІСИ ВАЖЛИВІ?

НАЗВІТЬ ЧОМУ ЛІСИ ВАЖЛИВІ ДЛЯ НАС.

Вставте відповідну літеру:

☐ Меблі	☐ Деревина для будівництва
☐ Дрова	☐ Книги, папір та пакування
☐ Навчання	☐ Походи та кемпінг
☐ Деревина використовується як паливо для вироблення електроенергії	☐ Жива природа та середовище проживання

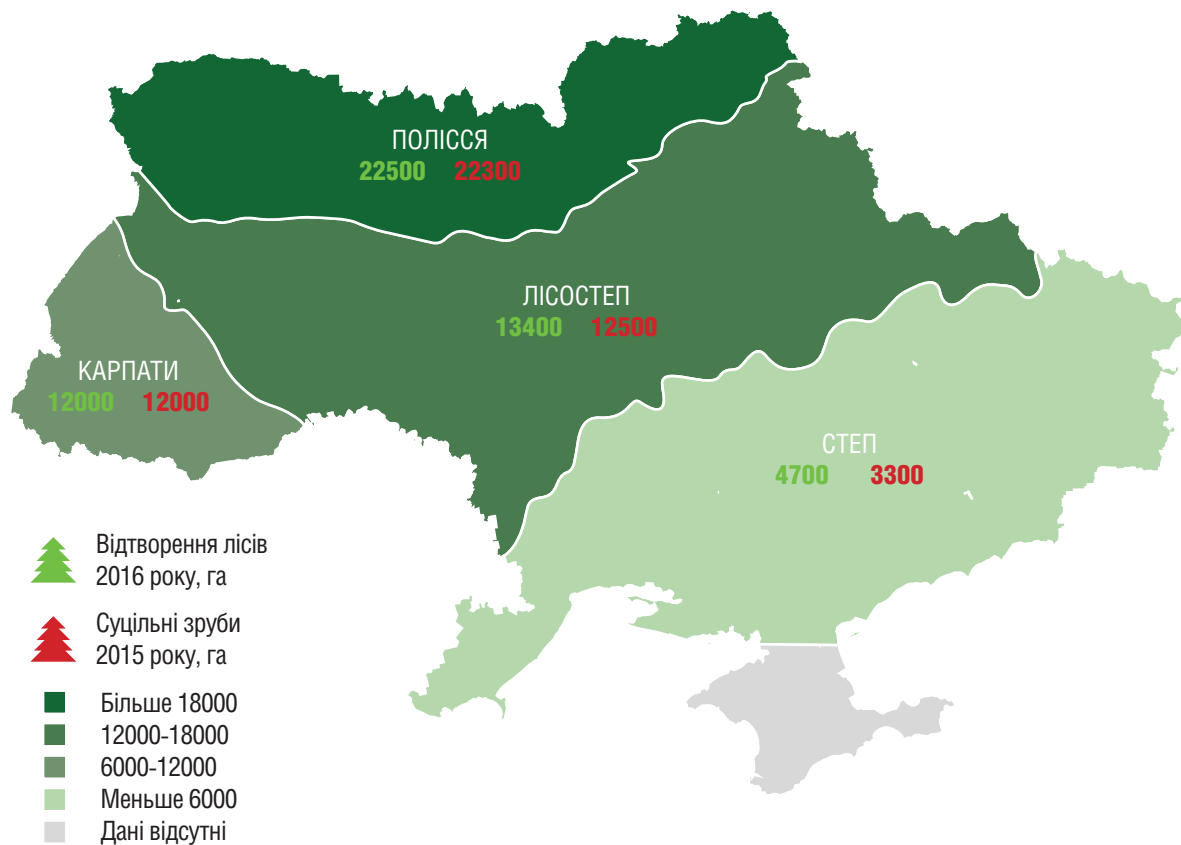
ДОДАТОК 4: ЛІСІВНИКИ ЗА РОБОТОЮ

ДОДАТОК 5: ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІСІВ

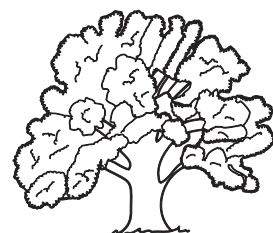
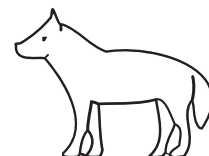
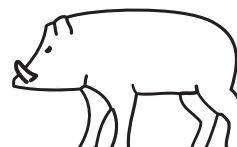
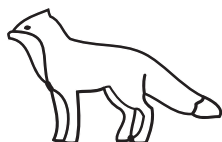
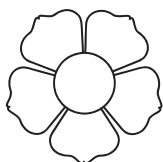
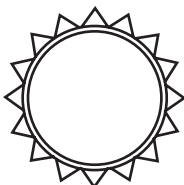
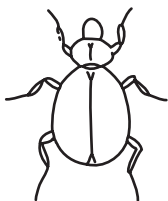
НАЗВІТЬ ЧОМУ ЛІСИ ВАЖЛИВІ ДЛЯ НАС.

Дані наведені за 2016-й рік по лісах, підпорядкованих Держлісагентству, площа яких становить 7,6 млн. га або 73% всього лісового фонду України.

ДОДАТОК 6: КОЛООБІГ В ПРИРОДІ

КОЛООБІГ В ПРИРОДІ

ДОДАТОК 7: ДОПОМОЖИ ЛІСУ

ВАРІАНТИ ШКІЛЬНОГО ПРОЕКТУ АБО ПРОЕКТУ КЛАСУ «ДОПОМОЖИ ЛІСУ»

- 1 Облік штучного відновлення основних лісових порід на вирубаних ділянках у районі учнівського лісництва.
- 2 Вирощування лісових культур різних географічних зон країни з насіння. Облік видів птахів у лісі.
- 3 Пошук у лісі штучних гніздівель і визначення (за формою, строками, місцем і висотою розташування), які з них частіше заселяються птахами, з'ясувати якими.
- 4 Розселення мурашок.
- 5 Фенологічні спостереження за основними деревними породами в лісництві.
- 6 Вплив органічних та мінеральних добрив на ріст і розвиток сіянців лісових порід.
- 7 Вирощування саджанців лісових порід та кущів із здерев'янілих і зелених живців.
- 8 Вивчення впливу часу заготівлі та садіння живців тополі, верби й інших лісових порід дерев та кущів на укорінення, ріст і розвиток саджанців.
- 9 Вирощування сіянців деревних порід з насіння.
- 10 Вплив глибини висівання насіння на появу сходів і ріст сіянців деревних і кущових порід.
- 11 Штучне розмноження їстівних лісових грибів.
- 12 Охорона та розселення рудих лісових мурашок.

ДОДАТОК 8: ГРА «ЕКОМАРКУВАННЯ»

ЗАПРОПОНУЙТЕ УЧНЯМ НАСТУПНУ ГРУ:

На початку гри утворіть 4-5 груп і роздайте кожній кілька зображень екологічних позначок. Запропонуйте учням розглянути позначки, підготувати невеличку розповідь про те, що вони можуть означати і на які товари наносяться. Поки учні готуються, розставте на окремому столі принесені товари з екологічним маркуванням. Після того як усі представники груп продемонструють позначки і розкажуть про них, запропонуйте створити власні екологічні позначки, які можуть застосовуватися для маркування продукції (позначок може бути кілька).

Перший етап:

Група складає опис-розповідь: що можуть означати і де, на їх думку, можуть зустрічатися запропоновані вчителем позначки.

Другий етап:

Учні малюють власні екологічні позначки для реальних і нереальних товарів. (Учнівські малюнки вивішуються на видноті по групах, гравці самостійно оцінюють роботу колег)

Третій етап:

Учні підходять до столу з принесеними товарами роздивляються нанесене маркування.

Завершення гри: Обговоріть з учнями: поняття «якість та походження продукції»; чи завжди те, що добре для людини, добре і для природи; які речовини можна застосовувати у побуті, а які – ні, і чому; як зменшити власний шкідливий вплив на довкілля. Запропонуйте зібрати колекцію екологічних позначок, створити шкільну «виставку» екомаркування і ознайомити з нею батьків, інших учнів школи.

ДОДАТОК 9:
ЛОГОТИП FSC

ДОДАТОК 10: ГРА «ПРИБЕРИ ЗАЙВЕ»

ЗНАКИ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯТА ЗНАКИ, ЯКІ НЕ Є ЗНАКАМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ:

Органік
Стандарт

ЗНАКИ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ ЗГІДНО МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ISO 14024

УКРАЇНА

КРАЇНИ ЕС

США

КАНАДА

НІМЕЧЧИНА

ПІВНІЧНІ КРАЇНИ

РОСІЯ

ШВЕЦІЯ

ТАЙЛАНД

СИНГАПУР

ЯПОНІЯ

